

Op weg naar één Europese energiemarkt

Om de concurrentiekracht van de Europese economieën te versterken is ruim 50 jaar geleden afgesproken om een Europa te realiseren zonder binnengrenzen, met vrij verkeer van goederen, diensten, kapitaal en personen. Ook elektriciteit en gas worden hiertoe gerekend. De concurrentiekracht is echter nog niet verbeterd, de gasprijs in Noordwest-Europa is 2-4 maal hoger dan in de Verenigde Staten en de afhankelijkheid van gasimport uit bijvoorbeeld Rusland is té groot. Harmonisatie van de – veelal nationale – marktstructuren moet soelaas bieden. Verslag van een intensief traject waar de belangen voor VEMW-leden zeer groot zijn.

Van Monopolie naar Markt

Van een monopolistische nationale gasvoorziening met vaak één geïntegreerde aanbieder per lidstaat bestaat de Europese gasmarkt anno 2014 in de Europese Unie van 28 lidstaten uit zo'n 36 transportnetbeheerders en ruim 2000 regionale netbeheerders en wordt op zo'n 10 handelsplaatsen (hubs) gehandeld door honderden leveranciers, handelaren en brokers. Elk lidstaat heeft echter nog zijn eigen voorwaarden en systeem. Knelpunten op grenspunten belemmeren vrije verhandeling van gas of maken dit zelfs onmogelijk.

Knelpunten

De initiële regulering voor de gasmarkt die in 2000 van kracht wordt blijkt op een aantal punten tekort te schieten. Zo is de ontkoppeling van transport en levering, onafhankelijk toezicht en de tariefstelling voor transport (gerelateerde) diensten van een netbeheerder niet goed geregeld. De kosten voor transport zijn verre van doelmatig wat de afnemer terug ziet in zijn

rekening. Gasopslag en flexibiliteit is in verschillende lidstaten anders geprijsd. Waar in Nederland de gasprijs sinds 2004 tot stand komt op het TTF geldt in veel Centraal- en Oost-Europese landen nog een – hogere – prijs die grotendeels door oliekoppeling tot stand komt. Daarnaast is de leveringszekerheid alles behalve veilig gesteld. De eigen gasproductie binnen de EU neemt af waardoor de importafhankelijkheid toeneemt.

Harmonisatie

Harmonisatie van de versnipperde Europese gasmarkten moet hier verandering in brengen overeenkomstig het zogenoemde '3e reguleringspakket'. Harmonisatie van de regels moet marktbelemmerende grenzen weg nemen en handel stimuleren. Europese netbeheerders verenigen zich in ENTSO-E (elektriciteit) en ENTSO-G (gas), en een onafhankelijke Europese toezichthouder, ACER wordt opgericht. ACER geeft het kader voor de pan-Europese marktstructuur, de zogeheten

'Framework Guidelines'. ENTSO-G moet deze gebruiken om 'Network Codes' op te stellen met regels voor onder meer capaciteitsverdeling, congestie, balancering, gaskwaliteit, uniformering van eenheden en een grondslag voor (transport)tarieven [zie kader]. Als nationale toezichthouders op een grenspunt een knelpunt niet kunnen oplossen, dan is ACER de aangewezen instantie om het pleit te beslechten.

Toekomst

In 2017 moet de nieuwe marktstructuur in alle EU-lidstaten zijn ingevoerd in nationale wet- en regelgeving. Dan moet de harmonisatie en één Interne Energiemarkt (gas en elektriciteit) een feit zijn: van Bulgarije tot Engeland en Finland tot Spanje. Voor afnemers in de EU zouden de gaskosten door deze harmonisatie én integratie met 30 miljard per jaar kunnen worden gereduceerd. Dat is een mooi vooruitzicht, maar nog niet gerealiseerd als gevolg van politieke processen tussen de EU-lidstaten (zie Opiniestuk op pag 3). Daarnaast moet voor 10 miljard euro in de transportinfrastructuur worden geïnvesteerd om de harmonisatie verder vorm te geven.

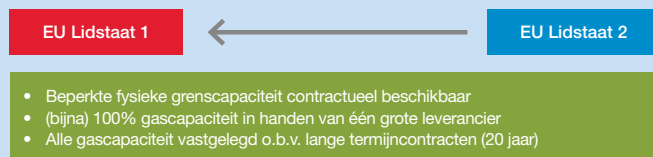
Dan zijn er ook belangrijke internationale ontwikkelingen, zoals bijvoorbeeld de geopolitieke ontwikkelingen rond Rusland en de vraag wanneer de VS (schalie)gas gaat exporteren. Deze zijn van invloed op de voorzieningszekerheid en de prijsvorming van gas. VEMW zal zich actief blijven inzetten in Brussel om het beoogde doel van een competitieve Europese markt te bereiken.

Belangrijke veranderingen in de Network Codes als gevolg van de harmonisatie; veranderingen die VEMW met succes heeft gesteund, ingebracht en verdedigd.

Fysiek grenscapaciteit

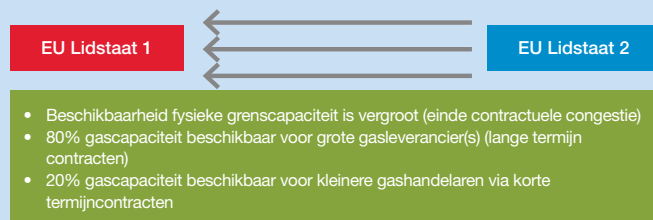
De fysieke grenscapaciteit was tot 2012 in handen van één grote gasleverancier die alle gascapaciteit vastlegde op basis van lange termijn contracten van 20 jaar.

Oude situatie

Inmiddels is 20% van de grenscapaciteit vrijgegeven voor kleinere gashandelaars via korte termijn contracten. Afnemers hebben dus meer keuzevrijheid hetgeen de marktwerking bevordert. Dit kan een lagere prijs tot gevolg hebben.

Nieuwe situatie per 2012

Destination closure

De zogeheten 'destination closure' wordt verboden. Een grote leverancier zoals Gazprom, Statkraft of Gasterra kan niet eisen dat het gas dat het heeft geleverd aan een Europees land niet mag worden doorverkocht naar een ander land.

Oude situatie

EU-Lidstaat 1 kan gas blijven leveren aan EU-Lidstaat 2 wat een verbetering betekent voor de leveringszekerheid voor de gasafnemer in EU-Lidstaat 2.

Nieuwe situatie per 2012

Dagbalancering

Vanaf juni 2014 geldt zogenoemde 'dagbalancering'. Na elke 24 uur moet iedere netgebruiker in balans zijn. Indien dit niet het geval is volgt een verrekening van de onbalans (settlement). Afrekening vindt pas plaats wanneer de netbeheerder daadwerkelijk kosten maakt. Daarmee is het Nederlandse systeem van 'continu marktconform systeem' in belangrijke mate overeind gebleven. Dit was een belangrijk punt voor VEMW: het betekent een kostenreductie van circa 50 tot 80 procent voor de zakelijke gasgebruikers!

Kruissubsidie

Een huishouden is geen industriële gasafnemer. De industrie heeft vaak een vlak afnameprofiel over de dag en over het jaar. Huishoudens hebben een 'badkuip-profiel' en twee significante dagpieken. Toch wilde Europa dat de industrie zou meebetalen aan de systeembalans veroorzaakt door de huishoudens. VEMW is sterk tegenstander van deze zogenoemde 'kruissubsidie'. Deze regel is gelukkig niet toegepast in de Europese en daarmee nationale code.

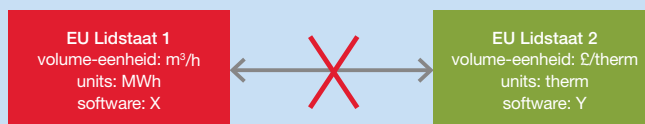
Gaskwaliteit

Het Europese voorstel was om overal in Europa dezelfde gaskwaliteit te hanteren. VEMW is hier tegenstander van. Uniformering zou miljarden euro's kosten. Voordeel zou maar enkele honderden miljoenen zijn. De voordelen wegen daarmee niet op tegen de kosten. VEMW heeft deze regel voorlopig weten te voorkomen. Er komt wél op enigerlei wijze harmonisatie, maar die moet nog ingevuld worden door de Nederlandse toezichthouder ACM op basis van normeringsvoorstellen van Europese instituties (CEN, EASEE Gas).

Bevorderen interoperability

Verschillende EU-lidstaten hebben verschillende eenheden. Om de efficiëntie voor grensoverschrijdende gashandel te verbeteren worden (vermoedelijk) in 2015 alle eenheden geharmoniseerd. Ook dit reduceert de kosten. Volume en units hebben dan overal dezelfde eenheid (m³/h respectievelijk MWh). Uitzondering hierop is het Verenigd Koninkrijk.

Huidige situatie

Nieuwe situatie per 2015

